

Branko PAVLICA
Zagreb

Fenicija - pomorska i trgovačka sila starog svijeta

Srpnja 1972. godine, Kanađanin Dietrich Dombro, zajedno sa ženom i dva sina isplovio je iz Tira, luke u južnom Libanonu, drevnog glavnog grada Fenicije Taršiša, u namjeri da dođe do Sjeverne Amerike, u svom 30 stopa dugačkom jedrenjaku »Fenicija«, pokušavajući time dokazati svoju teoriju da su Feničani također plovili prema istoku preko Indijskog i Pacifičkog oceana, prevaljujući tako put od gotovo 35.000 milja.

Fenicija se pružala 28 milja uz morsku obalu Mediterana sjeverozapadno od Palestine, dok je na istoku bila omeđena Libanonskim gorjem i dijelom Sirije. Među Grcima i Rimljanima bila je poznata kao »zemlja palmi«.

Prvi koji su se doselili na područje Fenicije bili su Kananiti, i to oko 2500 godine p. n. e. Kada su Izraelci naselili područje Kanana i zauzeli dio Fenicije, miroljubivi Feničani odnosili su se prema osvajačima prijateljski i čak su s njima trgovali na obostranu korist.

Jedan od prvih feničkih kraljeva, Hiram I, koji se spominje i u Bibliji, bio je prijatelj Davidu i Solomonu, te im je za izgradnju njihovih hramova dobavljao materijal i slao vrsne kipare, klesare, i ostale umjetnike. Hiramovi mornari plovili su u sastavu Solomoneve mornarice na Crvenom moru, što im je omogućilo da steknu i usavrše znanje o moru i o pomorskim vještinama.

Tako spremni otplovili su za Ofir, otkuda su donijeli zlato od kojeg su 420 talenata odnijeli kralju Solomonu. Uz to su se još domogli skupocjenog drveta i dragog kamenja. Od tada su svake treće godine doplovljavali u Taršiš Hiramovi brodovi noseći zlato, srebro, slonovu kost, majmune i paune.

Od davnina posjedujući vrlo dugačku obalu, Feničani su postali vrsni pomorci i ujedno su naučili graditi odlične brodove. Potrebno građevno drvo stizalo im je iz Libanona, a ostalu opremu uključujući i jedra dobivali su sa Cipra.

Budući da su bili vrlo vješti u plovidbi i primjeni astronomije u navigaciji, odvažili su se na vrlo dugačka putovanja koja su se redovito uspješno završavala, a Feniciju učinila bogatom.

Trgovački grad Taršiš na jugu Fenicije, trgovao je robom iz čitavog poznatog svijeta. U njegove luke povezane kanalom stizale su mirodije, parfemi i drago kamenje iz Arabije; mirisava smola i tamnjan iz istočne Afrike; lan, žito i trstika za pisanje iz Egipta; slonova kost, ebanovina i pamuk iz Indije; iz Arapskog mora i Dalekog Istoka biseri; lisičje i ostalo krzno kao i nojevo perje iz Afrike; jantar iz Baltika; srebro iz Španjolske; bakar sa Cipra; željezo i kositar iz Britanije.

Jedan od vjerojatnih dokaza o postojanju vrlo razvijene trgovine između Fenicije i Britanskih otoka jest komad kositra težak 159,5 funti, izvađen sa morskog dna u luci Falmouth (Cornwall, England) u 19. stoljeću. Iz tog su materijala bili izrađivani predmeti koje su Feničani trampili ili prodavali mjesnom stanovništvu.

Feničani su također proizvodili staklo u Sidonu, a poznata Taršiška kraljevska grimizna boja dobivala se od mekušaca kojih je na obalama Murexa bilo vrlo mnogo.

Feničani su se s pravom mogli nazvati prvim pomorskim trgovcima. Poznavanje pomorstva i iskustvo u trgovačkim poslovima omogućilo im je u osnivanju vlastitih kolonija na Cipru, Rodosu, Egejskim otocima, Siciliji, Sardiniji i Španiji.

Kartaga na sjeveru Afrike bila je jedna od najvažnijih kolonija i eventualna stražarnica prema Rimskom carstvu u slučaju da ono pokuša poremetiti prevlast Fenicije na Mediteranu. Godine 470 p. n. e., Hanno, moreplovac iz Kartage, isplovio je sa 60 brodova na kojima su se nalazili emigranti, s ciljem da osnuje nove kolonije na zapadnoj obali Afrike. Nakon kratkog posjeta pojedinim trgovačkim mjestima u Maroku i poslije pristajanja u Rio de Oru, otplovili su dalje uz obalu Afrike. Na ulazu u neki nepoznat zaljev primjetili su otok kojem su dali ime Zapadni Horn.

Flota se dalje uputila prema jugu, vjerojatno do Sierra Leone. Iskrcašvi se ovdje posada je naišla na jezero i otok na kojem su bile velike, dlakave životinje, što su svojom tjelesnom građom bile nalik čovjeku. Uхватili su nekoliko od tih čudnovatih životinja i paveli put broda. Putem su se životinje toliko uznemirile da su ih sve morali pobiti. Hanno je zadržao njihove kože kao trofej i dokaz nesvakidašnje avanture. Nazvao ih je »gorullai«, pa od tog vremena potječe naziv gorila.

Kao trgovci, Feničani su morali znati pisati i računati te su stoga stvorili pismo koje se učilo i u kolonijama, a razlikovalo se od Grčkog i Rimskog.

Unatoč tome što su imali pismo, napisali su samo nekoliko knjiga i stoga je njihova civilizacija malo poznata. Sve što je ostalo zapisano nalazi se na nadgrobniim spomenicima, zavjetnim pločama i novcu pronađenom u kolonijama.

Iako su bili miroljubivi, Feničani su ipak ratovali sa stanovništvom uz obalu Crnog mora kako bi došli do robova, neophodnih veslača na njihovim lađama. I samom perzijskom caru Xerxu dali su 300 brodova s kojima je učestvovao u Salaminskoj bitci, a pomogli su mu flotom brodova pri prebacivanju vojske preko Helosponta u Grčku, 480. godine p. n. e.

Faraon Egipta Nekho II unajmio je feničke mornare i brodove sa zadatkom da pronađu povoljan morski put za plovidbu oko Afrike. Put je trajao nekoliko godina. Isplovili su iz Crvenog mora, a vratili su se kroz Mediteran do ušća Nila, 680. godine p. n. e., praveći tako kružno putovanje oko Afrike.

Bogatu i trgovačku zemlju kakva je bila Fenicija bilo je lako osvojiti i stoga je u toku svoje povijesti bila više puta okupirana i priključena prvo Asirskom, pa Babilonskom te Perzijskom carstvu. Godine 332. p. n. e. Feniciju je osvojio i Aleksandar Veliki.

Fenicija je najzad kao dio Sirije potpala pod vlast Rimljana i od tog vremena započinje njeno propadanje kao pomorske sile.

Iako su iza njih ostale samo ruševine i nadgrobni spomenici, podvizi i djela Feničana učinili su da se njihovo ime sačuvalo u povijesti pomorstva i trgovine.